

ODMEVI NA DOGODKE

POSLANICA OB 8. SEPTEMBRU, MEDNARODNEM DNEVU PISMENOSTI

8. september je mednarodni dan pismenosti. Letos bo deležen posebne pozornosti, saj so se v palači Združenih narodov v New Yorku 13. februarja odločili proglasiti leto 2003 za prvo leto desetletja pismenosti, ki bo trajalo vse do leta 2012. Ob razglasitvi desetletja pismenosti je generalni sekretar Kofi Annan opisal pismenost kot ključ do odprave človekove nesreče, do uresničitve pozitivnih možnosti za vse ljudi in do svobodne in z upanjem izpolnjene prihodnosti. Na ta dan bo Mednarodno bralno društvo (IRA za International Reading Association) skupaj z organizacijo UNESCO v Parizu že petindvajsetič podelilo svojo mednarodno nagrado za izjemne dosežke na področju pismenosti. 8. september pa ni samo dan, ko po vsem svetu spregovorijo o velikem pomenu pismenosti za slehernega človeka in celotno družbo, marveč je tudi dan, ko se povsod sprašujejo, kaj so že naredili za zvišanje pismenosti in kaj bi bilo še potrebno storiti.

Ko se oziramo po dosežkih nekaterih drugih skupnosti, npr. po zvišanju pismenosti kot so ga v zadnjem desetletju dosegli v Veliki Britaniji z nedavno proglasitvijo »Leta branja za vse« in s sistematično organizirano akcijo za višjo pismenost vseh prebivalcev, v kateri je z učitelji, ravnatelji in šolskim ministrom sodelovala vsa vlada skupaj z drugimi vplivnimi institucijami, se mo-

ramo vprašati tudi o tem, kaj lahko pri nas naredimo za višjo pismenost vseh v Sloveniji. Na prvo mesto velja postaviti boljše poznavanje pomena pismenosti, ki je potrebno za tako organizirano obširno akcijo. Vsi, ki smo v stiku z otroki – starši, vzgojitelji, učitelji, knjižničarji, bi morali skrbeti za to, da bi vsi naši otroci vedeli, da pismenost ne pomeni samo poznavanja črk in branja besed ali branja enostavne pripovedi, marveč razvito zmožnost uporabe vseh vrst besedil skladno z njihovimi nameni. Zato jo je treba razvijati od malih nog, ko lahko obveščeni starši veliko prispevajo k poznejšemu otrokovemu razvoju pismenosti, v obdobju šolanja na različnih ravneh in v pošolskem življenju in delovanju, ki v današnjem svetu vsakodnevno predpostavlja razvito pismenost. Vsi pedagoški delavci bi zato morali neprestano razmišljati o vprašanju, kako na različnih ravneh šolanja sistematično organizirati potrebne korake za višjo bralno zmožnost, ki prispeva k razvoju vseh drugih jezikovnih zmožnosti, se pravi celostne pismenosti. Kako se vključiti v desetletje pismenosti s sodobnejšimi programi in z učitelji z bolj kakovostnim znanjem o poučevanju in spodbujanju razvoja branja in širše pismenosti? Kako v prizadevanje za višjo pismenost in poznavanje njenega pomena vključiti sredstva množičnega obveščanja?

Bralno društvo Slovenije se je odločilo mednarodni dan pismenosti letos obeležiti s strokovnim posvetovanjem na temo **POGOVOR O PREBRANEM BESEDILU**. Številne mednarodne raziskave namreč kažejo, da je prav pogovor o prebranem besedilu tista sestavina pouka, ki lahko spodbudi učenčevu zanimanje za branje in prispeva k razvoju njegove bralne zmožnosti in kognitivnih sposobnosti. Hkrati pa je pogovor o prebranem besedilu tudi tista sestavina, ki ob neučinkovitem vodenju učenca od-

vrne od branja, od zanimanja za jezik in od potrebnega jezikovnega sodelovanja ter ga tako usmeri na pot k nepismenosti. Skladno z osrednjimi cilji Bralnega društva: razvijanje zavesti o pomenu pismenosti, širjenje in razvijanje branja, izboljševanje kakovosti učenja, želimo s predstavitvijo različnih oblik pogovora in razčlenitvami njegove dinamike osvetliti s tem povezano problematiko in tako prispevati k razvoju učinkovitejših oblik pogovora o prebranem besedilu ob aktivni udeležbi učencev.

POGOVOR O PREBRANEM BESEDILU

Posvetovanje Bralnega društva Slovenije 2003

Na mednarodni dan pismenosti, 8. septembra, je Bralno društvo Slovenije organiziralo strokovno posvetovanje na temo »Pogovor o prebranem besedilu«. Za to temo smo se odločilo, ker vsako besedilo, ko ga beremo, vabi k razmišljanju in oblikovanju različnih mnenj o (pre)branem. Umetnostna besedila so že zgrajena tako, da bralca ves čas opomenjanja besedila izzivajo k tvorenju predstav o osebah in dogodkih, k sklepanju o pomenu, k iskanju raznih možnih pomenov ter k napovedovanju pričakovanega dogajanja in popravljanju neizpolnjenih pričakovanj. Vse te samodejne medbralne dejavnosti pri bralcu povzročajo občutek, da je pripoved ali besedilo napeto in ga s tem dodatno čustveno motivirajo. Neumetnostna besedila sprožajo drugačna vprašanja in za njihovo razreševanje mora bralec uporabiti predhodno znanje ali iskati novo znanje, brez navezovanja na že usvojeno znanje namreč ne moremo pridobivati novega, saj bi bili opisi v besedilu prevelika neznanka. Aktivno razbiranje besedila pa se navadno ne konča, ko pridemo do zadnje povedi, marveč se

nadaljuje s spraševanjem besedila in o besedilu, v katerem bralec poskuša razrešiti preostala nepojasnjena vprašanja ali se sooča z novimi. Strokovnjaki zato pogovor o prebranem štejejo za naravno nadaljevanje branja in mu pripisujejo vse večji pomen za širjenje spoznanj in nadgrajevanje pomena, pa seveda za bralčev spoznavni razvoj.

Pogovor o prebranem umetnostnem, učbeniškem ali drugem besedilu je pri pouku tudi tista sestavina, ki ponuja bogate možnosti za učenčevu aktivno sodelovanje. Le-to ni omejeno samo na preverjanje razumljenega pomena in učinkovitosti branja, marveč je pomembno za spodbujanje kritičnega odnosa do prebranega in s tem za razvoj kritičnega mišljenja, ki je pomemben za osebnostni razvoj učenca in za spoznavanje raznih možnosti ter vrst branja, ki učencu lahko pomagajo pri izbiri raznih bralnih strategij. Pogovor o prebranem pa je hkrati priložnost za ustvarjalno in enakopravno sodelovanje učenca in učitelja, saj med njima lahko pripelje do spodbudnega človeškega razmerja in medsebojnega zaupanja. V tem